

Innspill til Inntektsutvalget

Norsk Hjorteavlsforening v/ Lars Erik Almo

Hjorteoppdrett i Norge

- ▶ *I Norge er det i dag 112 hjortefarmer fordelt over hele landet. En liten næring som produserer sunt og velsmakende hjortekjøtt, som ikke er klassifisert som rødt kjøtt på grunn av sitt lave fettinnhold*
- ▶ *Næringen er organisert under Norsk Hjorteavlsforening og leverer årlige krav/innspill til jordbruksforhandlinger gjennom Norges Bondelag og Norsk Bonde og Småbrukarlag*
- ▶ *Norsk Hjorteavlsforening ser en økende interesse for den rene og naturlige produksjonen hjort i hegn er, hvor stort sett all produksjon omsettes direkte i markedet*
- ▶ *Næringen vil også kunne levere «Halal-godkjent» hjortekjøtt til et marked som ellers ikke har tilgang til denne gode råvaren*
- ▶ *Vi mener det er et stort utviklingspotensial i næringen, og en flerdobling av produksjonen vil være mulig*
- ▶ *Vår produksjon i likhet med andre beitenæringer bidrar sterkt i å holde kulturlandskap i hevd og leverer produkter som passer godt inn i hva forbrukerne vil ha*
- ▶ *Vår jobb er å legge til rette slik at vi kan få flere hjortebønder i Norge som ønsker å produsere mer av det velsmakende kjøttet med minimal bruk av antibiotika og medisiner i produksjonen*
- ▶ *Produksjonen er både kortreist og miljøvennlig*

Fremtidsutsikter

- ▶ Hjortebønder står stort sett for hele verdikjeden selv, men med det vesentlige økte kostnadsbildet man ser i jordbruket i dag, ser fremtiden mørk ut får vår næring
- ▶ Vi er i dag nedprioritert i jordbruksoppgjør til tross for underdekning av hjort i markedet og lønnsomhet er en viktig faktor for å få til vekst i næringen
- ▶ Hjort har ikke andre tilskudd som grunntilskudd, distriktstilskudd, kvalitetstilskudd, tilskudd for kalv/kjeslakt, driftstilskudd mm som øvrige produksjonslike næringer har
- ▶ Med negativt beregnet arbeidsvederlag allerede før de 2 siste års vesentlige økte kostnader på innsatsmidler må det gjøres noe for å holde liv i næringa. Dette er en næring med potensiale for vekst om lønnsomheten bedres.
- ▶ Det er ikke mulig å kompensere med økt pris ut i markedet for å dekke opp den voldsomme kostnadsveksten, og i vår næring er det heller ikke mange mellomledd etter produsent som påvirker lønnsomheten.

Omfang

- ▶ Produksjonsformen er liten i norsk målestokk, men viktig kulturlandskapspleier
- ▶ Tabellen under viser antall foretak og enheter som ble omsøkt produksjonstilskudd i 2020

Kode	Beskrivelse	Antall foretak	Antall enheter
P178	Hjort, 1 år og eldre	112	6139
P179	Hjort, under 1 år	103	2445
P486	Hjort på beite i minst 12/16 uker	108	8088

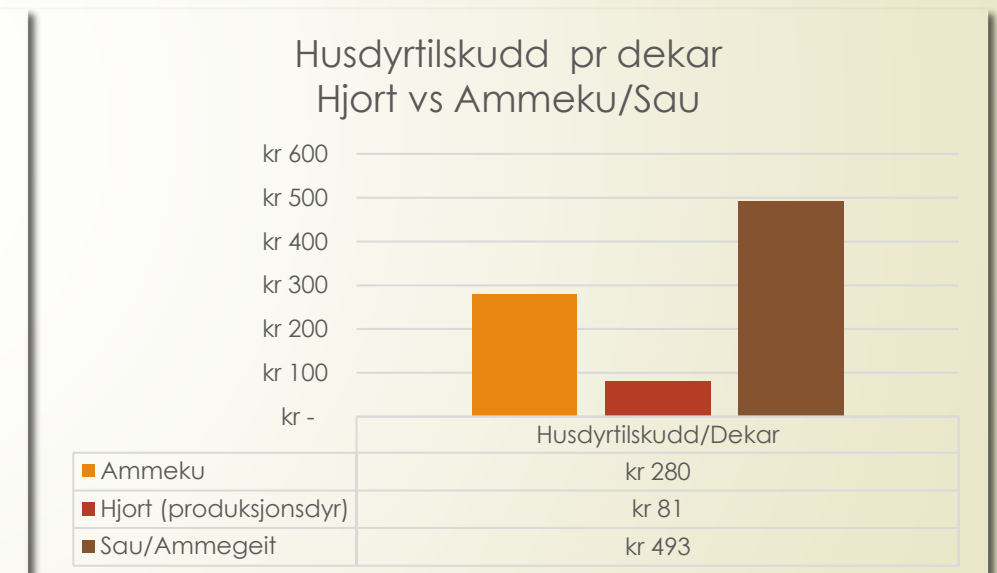
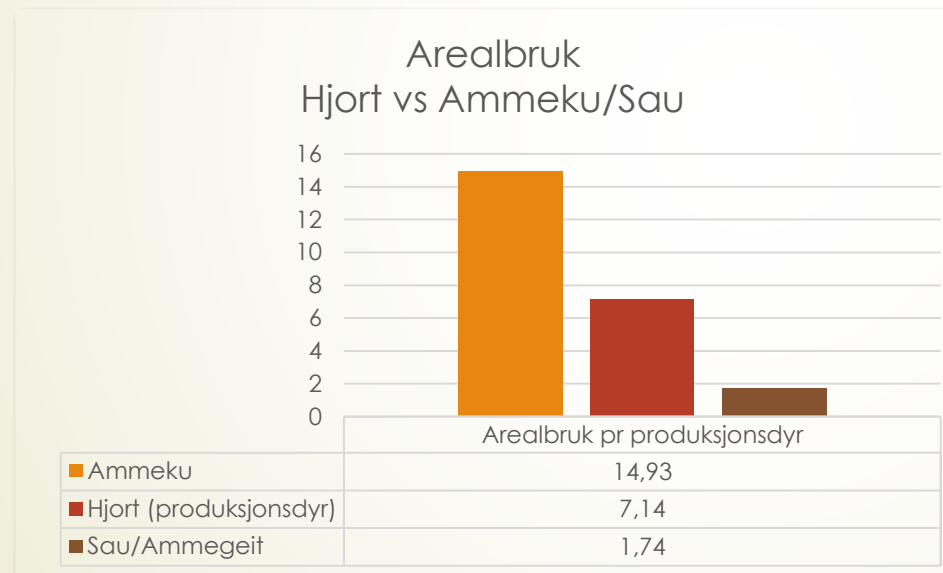
Norsk Hjortevildtsforening

Øvrig informasjon om næringen

- ▶ Hjort i hegn er husdyr med tilsvarende krav om daglig tilsyn som andre husdyr
- ▶ Det er krav til hus/anlegg på lik linje som andre husdyr. Kraftige gjerder, håndteringsanlegg, slakteri med mer for å nevne noe
- ▶ Hjortebønder produserer kjøtt, som er både kortreist og miljøvennlig norsk mat
- ▶ Produksjonen har vært en foregangsnijsje i den forstand at den enkelte hjortebonde står for en vesentlig del av verdiskapningen selv
- ▶ Verdiskapningen ligger i det med å ta hånd om hele verdikjeden
- ▶ For de fleste hjortebønder er det en forutsetning med eget slakteri. Disse er underlagt strenge regler og svært kapitalkrevende. All slakting foregår under kontroll av det lokale mattilsynet
- ▶ Videreforedlingen er med på å skaffe ytterligere aktivitet i bygdene, men krever samtidig vesentlige investeringer i lokaliteter og utstyr
- ▶ Hjortefarmer har klar positiv innvirkning på distriktspolitikk, sysselsetting og bosetting
- ▶ Hjortenæringen er med på å utvikle lokalmatprogram i distriktene
- ▶ Hjortebøndene opplever stadig strengere krav fra myndighetene, noe som bidrar til enda bedre kvalitet på drifta, men også økte utgifter

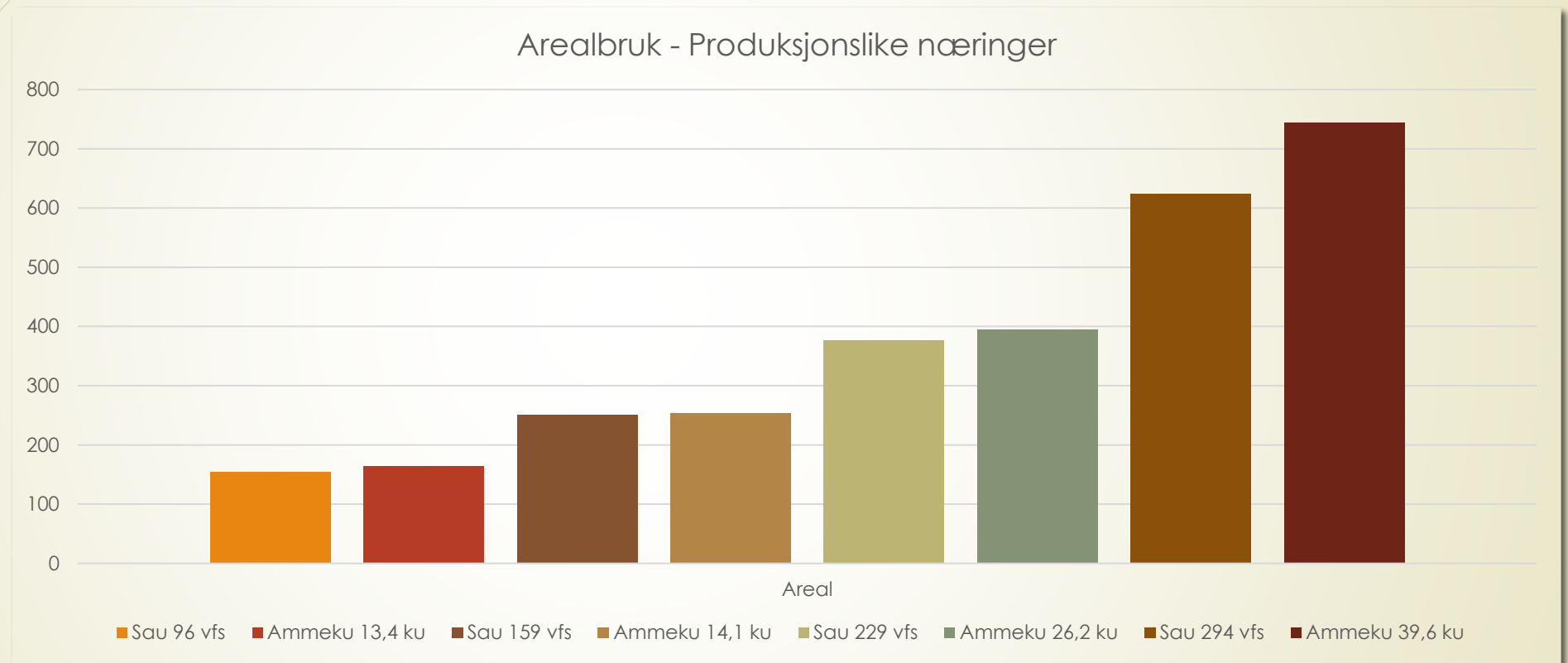
Arealbruk

- Hjort plasserer seg mellom ammeku og sau i arealbruk av fulldyrka, overflatedyrka og innmarksbeitebruk med 7,14 dekar pr produksjonsdyr
- Omregning av kroner i husdyrtilskudd pr dekar areal brukt, viser at hjort ligger langt etter sammenlignet med produksjonslike næringer som ammeku og sau/ammegeit

Dyreart	Dagens sats	Arealbruk pr produksjonsdyr	Gj.snitt produksjonsdyr	Gj.snitt areal pr bruk	Husdyrtilskudd pr dekar
Ammeku 1-50	4 180	14,93	29,6	442	280
Ammeku 51+	770	14,93			
Øvrig storfe	770	14,93			
Hjort (produksjonsdyr)	500	7,14	28,8	177	81
Sau/Ammegeit 1-150	883	1,74	150	275	493
Sau/Ammegeit 151+	194	1,74	16		

Arealbruk

- **Hjort i hegn bruker veldig mye like arealer som både sau og ammeku, og produksjonen handler mye om å produsere god hjortemelk til kalvene for å få til god vekst**

Arealbruk / Fôrbehov

- Hjort henter det aller meste av fôret gjennom beiting
- NIBIOs rapport beregner vinterfôret til å utgjøre ca 30% av det totale fôrbehovet
- Fôrbehovet for hjort ligger på 1300FEm pr mordyrenhet pr. år
- Tilskuddsfôret til hjorten bruker er spesielt utviklet, og har bl.a. en høyere andel kobber

Antall	Enhet	Type	Andel	Kilde	Dyr pr daa	Dyr over 1 år pr daa	Arealtype	Andel	Kilde
390	FEm	Vinterfor	30 %	NIBIO	1,52	2,26	Fulldyrka	66 %	PT-900 – 2020
708	FEm	Beite	54 %	Beregnet	0,14	0,21	Overflatedyrka	6 %	PT-900 – 2020
202	FEm	Tilskuddsfor	16 %	Beregnet	0,62	0,93	Innmarksbeite	27 %	PT-900 - 2020
1300	FEm	Forbehov pr. mordyr pr. år	100 %	NIBIO	2,29	3,40	Sum	100 %	Beregnet

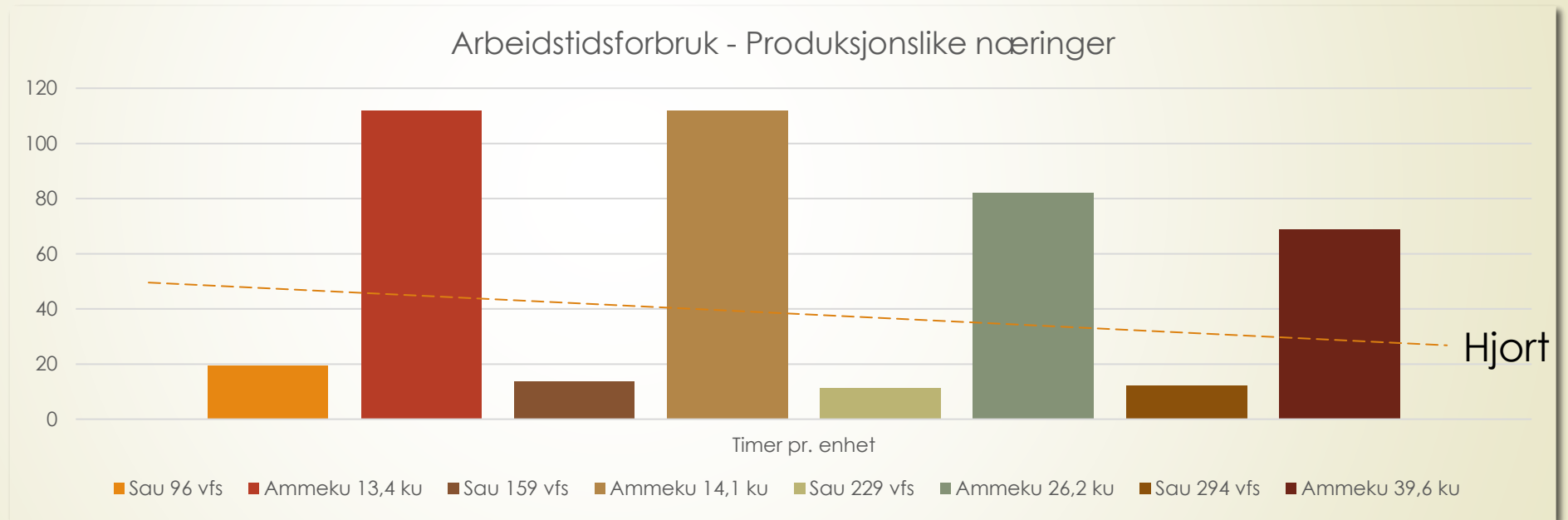
Daa pr Produksjonsdyr	Beskrivelse	Faktor	Kilde
4,74	Fulldyrka	100 %	PT-900 – 2020
0,45	Overflatedyrka	100 %	PT-900 – 2020
1,95	Innmarksbeite	50 %	PT-900 - 2020
7,14	Sum		Beregnet
6,16	Normert Areal		Beregnet

- Driftsgranskningen fra 2013 viser et svært moderat forbruk av tilskuddsfôr/kraftfôr i næringen

Pr. dyr	Pr. produksjonsdyr	Tilskuddsforbehov
75	195,7	Tilskuddsfor (kg)
0,205	0,536	Tilskuddsfor (kg/dag)

Timeforbruk

- I mangel på oppdatert driftsgranskning, er det grunn til å tro at arbeidstidsforbruket for hjort i hegn vil ligge et sted mellom sau og ammeku. Vi er underlagt mange like krav til driften, og har i en del tilfeller større krav. Eksempelvis høye gjerder, slaktefasiliteter mm. Det er også krav til håndtering av dyrene og tilgang til nødvendig skjul. Selve driften av jordbruksarealene vil være like som ammeku og sau, da hjorten setter minst like store krav til kvaliteten på fôr og beiter som de.

- Tabellen over viser utviklingen i timeforbruk for ammeku og sau, tilsvarende utviklingen i arealbruk.
- Stiplet linje viser antatt timeforbruk for hjort, i mangel på nyere driftsgranskning.
- Siste tilgjengelige tall er fra NILFs rapport fra 1996, og svært mye har endret seg med tanke på krav mm siden den gang.

Inntekter

- Vi har tatt utgangspunkt i produksjonen frem til dyret henger på slaktekrok. Dette for å få et bedre sammenligningsgrunnlag med næringer som leverer dyr til slakt og får slakteoppgjør
- I tabellen under viser vi beregnet inntekt før tilskudd pr. produksjonsdyr
- Markedspris for hjort levert mottak (80,- pr kg) er lagt til grunn for beregningen
- Hjort får i dag husdyrtilskudd for dyr over 1 år samt beitetilskudd for alle dyr og avløysetilskudd i tillegg til arealtilskudd og kulturlandskapstilskudd

Produkt	Andel	Kg Produksjon for salg	Inntekt
Slaktet spissbukk pr produksjonshind	0,40	22,4	kr 1 792
Slaktet unghind pr produksjonshind	0,34	16,32	kr 1 306
Andre slakt	0,02	0,2	kr 16
Slakt eldre hind	0,07	4,55	kr 364
Slakt eldre bukk	0,01	1	kr 80
Sum inntekter før tilskudd og merverdi av nisjeproduksjon	0,84	44,47	kr 3 558

Kostnader

- Variable kostnader i grunnlaget er beregnet utfra NIBIO's håndbok for driftsplanlegging fra 2019, samt andre kostnader med opplysninger fra næringen
- Faste kostnader for sauehold fra NIBIOs håndbok for driftsplanlegging fra 2019 er lagt til grunn i mangel på egen driftsgranskning
- Kostnader til innsatsmidler har økt drastisk fra 2019 og frem til i dag, noe som gir et vesentlig dårligere bilde enn det som legges frem her

Variable kostnader

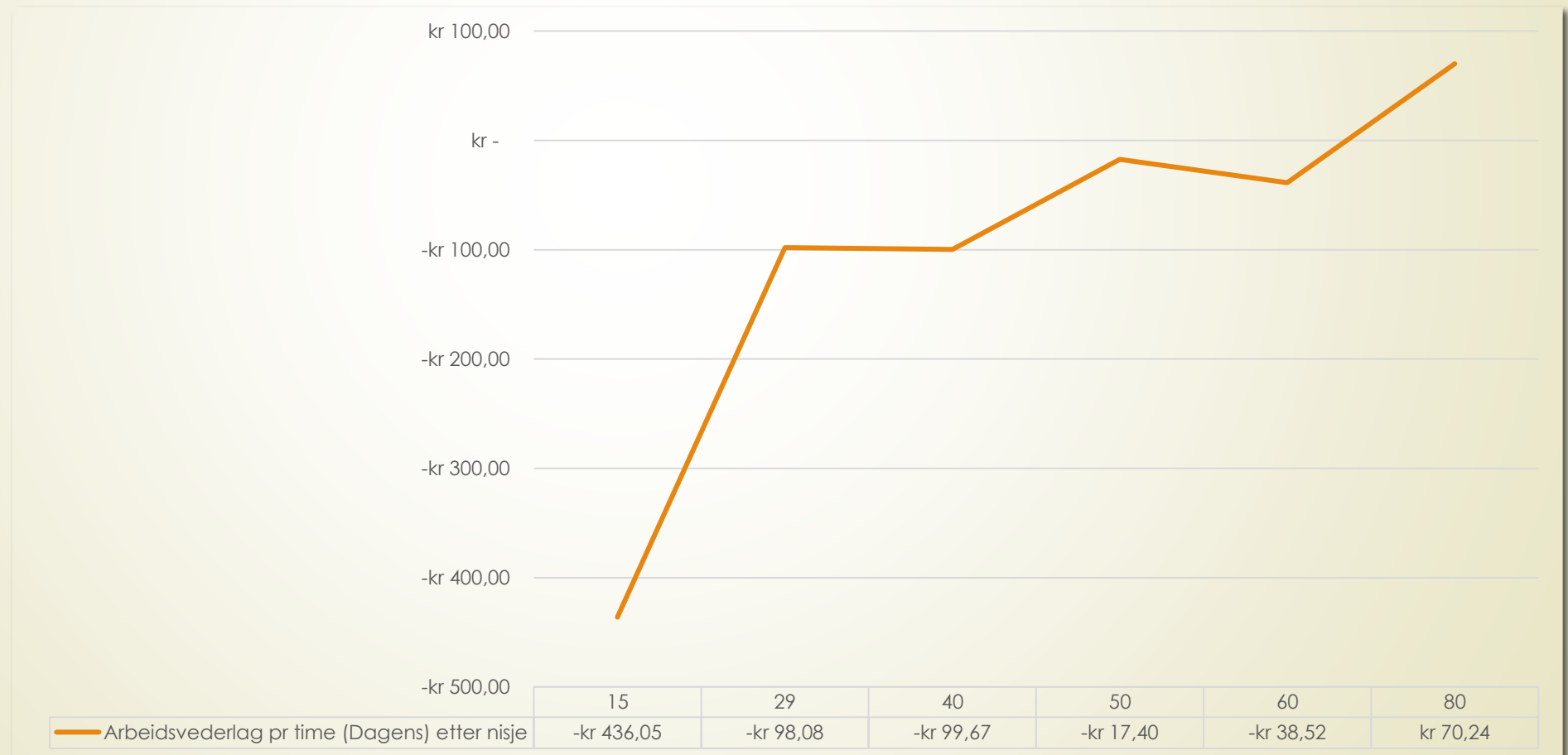
Sum	Enhet	Beskrivelse	Kilde
kr 497	daa	Variable kostnader Kulturbeite på eng	NIBIO - Handbok for driftsplanlegging
kr 617	daa	Variable kostnader Fulldyrka på eng	NIBIO - Handbok for driftsplanlegging
kr 510	stk	Variable kostnader Andre	Norsk Hjortevildtforening
kr 2 593	stk	Variable kostnader Kulturbeite på eng (pr. produksjonsdyr)	Beregning
kr 1 245	stk	Variable kostnader Fulldyrka på eng (pr. produksjonsdyr)	Beregning
kr 4 348	stk	Variable kostnader pr. produksjonsdyr	Beregning
kr 603	daa	Variable kostnader pr. daa	Beregning

Faste kostnader

Driftsform	50-100 daa	100-200 daa	200-300 daa	300-500 daa	>500 daa
Sauehold	kr 189 700	kr 211 600	kr 283 200	kr 357 800	kr 582 200
Kjøttfe		kr 268 600	kr 207 200	kr 422 200	kr 668 400
Hjort	kr 189 700	kr 211 600	kr 283 200	kr 357 800	kr 582 200

Beregnet arbeidsvederlag

- Beregnet arbeidsvederlag viser at det er verdien av videreforedling og nisje som bidrar til marginen man har som hjortebonde. Det er tatt utgangspunkt i fastekostnader for sau i driftsgranskningen fra 2019, samt et arbeidsomfang på 20 – 13 timer pr mordyr avhengig av størrelse. Tabellen viser dårlig lønnsomhet.
- Tabellen viser at hjortebønder driver mye på idealisme i likhet med mange andre bønder og langt under hva som skal forventes som arbeidsvederlag i Norge i dag.

Oppsummering

- Et fremtidig resultatmål bør sørge for likebehandling av produksjonslike næringer, også nisjennæringer

